

Konstitutionsutskottet

Ink 2024 -06- 18

Dnr 2002-2023/24

2024-06-18

Anmälan till Konstitutionsutskottet

Informationsklass: Publik

Begäran om granskning av statsministerns och klimat- och miljöministerns uttalanden i samband med presentationen av havsmiljöpropositionen 4 juni 2024

Den 4 juni 2024 höll statsminister Ulf Kristersson, klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari samt landsbygdsminister Peter Kullgren en pressträff på Regeringskansliet med anledning av propositionen Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (Prop. 2023/24:156). Statsminister Ulf Kristersson och klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari gjorde vid pressträffen ett flertal uttalanden som vid närmare granskning inte stämmer överens med innehållet i propositionen. Uttalanden gäller både bottentrålning i marina skyddade områden, samt utflyttning av trålgränsen till 12 nautiska mil.

Uttalanden om förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden

Under pressträffen sade statsministern följande gällande bottentrålning i marina skyddade områden:

“Vi kommer helt slopa bottentrålningen i de skyddade områdena, det borde ha gjorts för länge sen.

[...]

Det är kärnan i de beslut som regeringen har fattat.”

På första bilden i presentationen¹ som visades under pressträffen står följande:

“Öka fiskbestånden:

[...]

-Förbjud bottentrålning i marina skyddade områden”

På sista bilden visas en sammanfattning av förslagen:

“Sammanfattning”

[...]

“Förbjud bottentrålning i skyddade områden”

¹ <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/klimat--och-naringslivsdepartementet/ppt/presentationbilder-fran-presstraff-den-4-juni-2024.pdf>

Miljöminister Romina Pourmokhtari sa vid presträffen:
“Därför föreslår regeringen nu ett förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden”

“Det som rör ett förbud gäller bottentrålning i skyddade områden. Det är något som vi helt och hållet förbjuder.”

I en intervju i Sveriges Radio 4 juni 2024 med anledning av samma proposition sade miljöministern följande:

“Det som rör ett förbud gäller bottentrålning i skyddade områden. Det är något som vi helt och hållet förbjuder”.

I en intervju med Expressen²:
(...) “det här är något som ganska många inte vet om, att man får bottentråla i våra skyddade områden – men det är också något som den här havspropositionen kommer sätta stopp för, äntligen.”

I Prop. 2023/24:156 finns dock inget skarpt förslag om att förbjuda bottentrålning i skyddade områden. Den avdelning som redogör för regeringens förslag på området inkluderar överhuvudtaget inte någon skrivning om bottentrålning:

“Regeringens förslag: Sverige ska utöka och förstärka skyddet av marina områden för att bidra till att nå den internationella målsättningen om 30 procent skyddade marina områden, varav en tredjedel strikt skyddade, motsvarande 10 procent, till 2030 som antagits inom EU:s biodiversitetsstrategi, de regionala havskommissionerna Helcom och Oskar, samt det nya globala ramverket för biologisk mångfald i konventionen för biologisk mångfald (CBD). I linje med nämnda konventioner, ramverk och strategier ska det finnas värden att skydda för att peka ut skyddade marina områden. För att skapa förutsättningar för ett ändamålsenligt skydd ska Sverige på ett proportionerligt och ändamålsenligt sätt utöka och förstärka skyddet av marina områden i Sveriges territorialvatten och ekonomiska zon. Skyddet ska vara utformat så att det säkerställer och bevarar den biologiska mångfalden, samt bildar ett representativt, ekologiskt sammanhängande och funktionellt nätverk, sammantaget och för vart och ett av de tre havsområdena Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken. Förutsättningarna för att nå dessa målsättningar behöver stärkas och tydliggöras. Arbetet med att säkerställa ett representativt, ekologiskt sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden behöver fortsätta.” (s. 62-63)

² <https://www.expressen.se/tv/nyheter/sverige/har-hoppar-miljoministern-i-havet-med-kladerna-pa/>

I avsnittet som redogör för skälen för regeringens bedömning står följande:

“Regeringen avser att gå vidare med förslagen i betänkandet Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden (SOU 2023:20). Förslagen innebär ett generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden innanför trålgränsen, liksom när och hur eventuella undantag från ett förbud mot bottentrålning i dessa områden ska kunna beviljas.” (s. 66).

Betänkandet Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden (SOU 2023:20) ger dock endast förslag på ett förbud mot bottentrålning innanför trålgränsen, som för närvarande ligger på mellan 3-4 sjömil ut från kustlinjen längs västkusten, där lejonparten av all bottentrålning bedrivs. Den svenska territorialgränsen går 12 sjömil ut från kustlinjen, och den svenska ekonomiska zonen sträcker sig ännu längre ut. Utanför den nuvarande trålgränsen på 3-4 sjömil finns ett flertal marina skyddade områden med ett rikt växt- och djurliv, som för närvarande inte är skyddade mot bottentrålning. Däribland Bratten, ett av mycket få områden där koraller växer.

Regeringens uttalanden om ett “förbud” mot bottentrålning i marina skyddade områden visar sig vid närmare granskning inte innebära att ett förbud införs, utan uttrycks endast som en “avsikt” att “gå vidare med” förslag i en utredning. Tvärt emot vad regeringen låter påskina vid presskonferensen och i uttalanden till media, finns inget skarpt förslag i regeringens proposition, utan den nämnda avsikten uttrycks endast i avsnittet om skälen för ett annat förslag, nämligen förslaget om att utöka det marina skyddet till 30 procent, varav 10 procent strikt skydd.

Det är även oklart på vilket sätt och när regeringen avser gå vidare med förslagen i utredningen, vilket är helt avgörande för om regeringens avsikt kommer att få någon effekt.

Regeringen anger även att undantag från avsikten att införa ett förbud, kan komma att införas. Inte heller detta nämns i kommunikationen på presskonferensen eller till media i samband med presskonferensen. Med tanke på dagens omfattande undantag från det liggande förbudet, hade även information om undantag som eventuellt avses att införas, varit högst relevant för att kunna bilda sig en uppfattning om vidden och styrkan i regeringens uttalanden.

Innebörden av trålgränsen är att trålning är förbjuden inom denna gräns, men i dagsläget finns ett stort antal undantag från förbudet vilket innebär att omfattande trålning ändå bedrivs.

Dessutom omfattar den eventuella avsikten inte hela det svenska territorialhavet, eller svensk ekonomisk zon, utan endast en begränsad del

av dessa områden, närmare bestämt mellan 25 - 33 procent av det svenska territorialhavet. Regeringens uttalanden på presskonferensen låter dock påskina att förbudet omfattar hela det svenska territorialhavet och även de marina reservat som ligger i svensk ekonomisk zon.

Sammanfattningsvis: som skäl för regeringens förslag om att utöka det marina skyddet till 30 procent, varav 10 procent strikt skydd, är regeringens "avsikt" att gå vidare med förslag om förbud mot trålning inom ett område som omfattar 25 - 33 procent av svenskt territorialhav och en ännu mindre andel då även svensk ekonomisk zon inkluderas. Dessutom "avses" eventuella undantag från ett förbud införas - inom den gräns där trålning redan är generellt förbjuden, men där ett stort antal undantag i dagsläget innebär att omfattande trålning bedrivs.

Miljöpartiet anser att regeringens starka uttalanden om ett "förbud" och att "helt slopa" bottentrålning inte stämmer överens med innehållet i propositionen, och att regeringen därför inte uppfyller kravet på saklighet enligt 1 kap. 9 § RF.

Uttalanden om trålförbud och utflyttning av trålgränsen till 12 nautiska mil

Under pressträffen sade klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari även följande gällande utflyttning av trålgränsen till 12 nautiska mil:

"Därutöver har regeringen bestämt att trålgränsen ska flyttas ut, 12 nautiska mil, från Skanör till Haparanda, inklusive Öland och Gotland. Det vill säga trålförbud i hela det svenska sjöterritoriet i Östersjön på en permanent basis."

"Om man nationellt bestämmer som vi gör från regeringens sida att vi vill ha en permanent trålgräns längs hela vår kust och 12 nautiska mil ut"

"Trålförbud längs hela Östersjöns kust, och 12 nautiska mil ut, innefattar också Gotland och Öland."

På första bilden i presentationen som visades under pressträffen står följande:

"Öka fiskebestånden:

-Flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil i Östersjön – från Skanör till Haparanda

På sista bilden visas en sammanfattning av förslagen:

"Sammanfattning"

[...]

"-Flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil i hela Östersjön"

Klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari sammanfattade muntligt:
“Regeringen har därför bestämt att flytta ut trålgränsen 12 nautiska mil.”

Dessa uttalanden står i skarp kontrast till regeringens bedömning i propositionen (Miljöpartiets understrykningar):

“Regeringens bedömning: Det bör tas fram permanenta regleringar avseende pelagiskt trålfiske inom hela området upp till 12 nautiska mil från baslinjen i svensk territorialzon i Östersjön från Skanör till Haparanda, inklusive Öland och Gotland. Det finns ett behov av att ta bort eller drastiskt minska de s.k. inflyttningsområdena innanför trålgränsen och ett behov av att inrätta områden utanför 12 nautiska mil där visst fiske kan behöva begränsas, i synnerhet för att skydda lekansamlingar av strömming och andra kustfiskbestånd.”
(s. 53)

Det finns alltså inget skarpt förslag om en utflyttning av trålgränsen, utan endast en “bedömning”. Denna “bedömning” talar om att det “bör” tas fram “permanenta regleringar”, vilket inte behöver innebära ett trålförbud utan kan exempelvis handla om att reglera andra parametrar, som fortfarande möjliggör omfattande trålning. Regeringen anger inte vilken typ av pelagiskt trålfiske som “bör” regleras, om det gäller allt pelagiskt trålfiske eller endast vissa segment. Det framgår heller inte om regleringar “bör” innefatta hela området, eller endast delområden inom området. Det finns heller ingen tydlig avsikt att förbjuda allt trålfiske, utan regeringen nöjer sig med att uttrycka “ett behov” av att antingen “ta bort” eller “drastiskt minska” den omfattande trålning som bedrivs innanför trålgränsen i de så kallade inflyttningsområdena. Att det finns ett behov är inte samma sak som att regeringen avser att göra något åt behovet.

Miljöpartiet anser att klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtaris uttalanden och presentation på pressträffen den 4 juni 2024, även gällande utflyttning av trålgränsen, inte stämmer överens med innehållet i propositionen, och därmed inte uppfyller kravet på saklighet enligt 1 kap 9 § RF.

Av 1 kap. 9 § RF framgår att “Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet”. Konstitutionsutskottet har vid ett flertal tillfällen uttalat att det är en självklar utgångspunkt att statsråds uttalanden ska vara korrekta. Statsråd ansvarar för sina uttalanden och därmed även för att de

uppgifter som de lämnar är korrekta. Utskottet har vid flera tillfällen riktat kritik mot att uttalanden från olika statsråd varit missvisande eller felaktiga³. Ett statsråd ska således iaktta saktighet i sin tjänsteutövning och säkerställa att hens uttalanden är korrekta.

Statsminister Ulf Kristersson och Klimat- och miljöministern Romina Pourmokhtari har alltså i Regeringskansliets lokaler, på en pressträff som sänds ut via regeringskansliets formella informationskanaler, samt även i intervjuer i media i samband med pressträffen, delgett felaktiga uppgifter om vad som är regeringens politik i denna fråga.

Det är allvarligt och anmärkningsvärt sett till det mycket allvarliga läget för havsmiljön och behovet av korrekt information till allmänheten om regeringens åtgärder, samt även sett till regeringens utfästelser om behovet av att stärka havsmiljön i stort, samt bestånden av sill och strömming som är nav för Östersjöns ekosystem.

Med anledning av vad som anförs ovan bör Konstitutionsutskottet granska statsminister Ulf Kristerssons och klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtaris uttalanden på nämnda pressträff och i nämnda intervjuer med avseende på dess förenlighet med regeringsformens krav på saktighet.

Amanda Lind, riksdagsledamot (MP)

³ Konstitutionsutskottets granskningsbetänkande 2021/22:KU20, sid 204.